

Giải pháp xây dựng xã hội học tập số ở Việt Nam hiện nay

Nguyễn Gia Quang Đăng*, Mai Huệ Thu**, Cao Hồng Vân***

*Trường Cao đẳng Công nghệ Thành phố Hồ Chí Minh

**Trường Đại học Công nghiệp Việt-Hung

***Trường Cao đẳng Nghề Thành phố Hồ Chí Minh

Received: 9/10/2024; Accepted: 15/10/2024; Published: 21/10/2024

Abstract: Building a digital learning society is a key strategy to promote digital transformation in education and various sectors in Vietnam. This is a necessary step to enhance the quality of education and develop a workforce that meets the demands of the Fourth Industrial Revolution. However, this process faces challenges such as underdeveloped IT infrastructure, limited technological workforce capacity, and insufficient awareness of lifelong learning. This article analyzes the current state and proposes solutions, including developing comprehensive IT infrastructure, improving workforce training quality and shifting public perception towards lifelong learning, aiming to build a sustainable digital learning society.

Keywords: Digital learning society, digital technology, Industrial Revolution 4.0, Vietnam

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và sự phát triển mạnh mẽ của cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0, xây dựng một xã hội học tập (XHHT) số trở thành yếu tố quyết định để Việt Nam tận dụng cơ hội, vượt qua thách thức và phát triển bền vững. XHHT là một mô hình tổ chức hiện đại của xã hội; trong đó giáo dục được giao cho trọng trách làm động lực để thúc đẩy xã hội tiến lên, đồng thời xã hội đó cam kết rằng mọi tổ chức, mọi thiết chế xã hội phải cùng tham gia cung cấp dịch vụ cho giáo dục để mọi thành viên trong xã hội được học tập suốt đời. XHHT là một xã hội có trách nhiệm cung cấp cho con người đầy đủ các điều kiện, các cơ hội để học tập, phát triển; đảm bảo cho con người luôn có được các phẩm chất trí tuệ, kỹ năng, thái độ thích ứng đòi hỏi của một xã hội luôn biến đổi [3]. Số hóa là quá trình chuyển đổi hình thức thể hiện từ dạng vật lý, thủ công sang dạng kỹ thuật số thông qua ứng dụng công nghệ kỹ thuật số. Như vậy, xây dựng XHHT số là xây dựng một hệ thống giáo dục trên cơ sở ứng dụng công nghệ kỹ thuật số và hệ thống internet thông qua các cơ chế, chính sách tương ứng. Nhằm nâng cao chất lượng học tập, trải nghiệm và mở rộng khả năng tiếp cận đảm bảo cho mọi công dân đều được học tập suốt đời.

XHHT số không chỉ dừng lại ở việc ứng dụng công nghệ thông tin vào giáo dục và đào tạo mà còn tạo ra một môi trường học tập suốt đời, nơi mọi người có thể dễ dàng tiếp cận kiến thức, kỹ năng và công nghệ bất cứ lúc nào. Việt Nam đang chuyển mình từ xã hội truyền thống sang xã hội số, kết nối mọi khía cạnh của đời sống xã hội trên nền tảng công nghệ

hiện đại. Đây là xu hướng phát triển tất yếu trong thời kỳ số hóa toàn cầu. Tuy nhiên, để xây dựng một XHHT số hiệu quả, Việt Nam đang phải đối mặt với nhiều thách thức. Hạ tầng công nghệ thông tin vẫn chưa hoàn thiện, đặc biệt ở các khu vực nông thôn và vùng sâu, vùng xa. Chất lượng nhân lực công nghệ chưa đáp ứng được yêu cầu ngày càng cao, và nhận thức về học tập suốt đời trong cộng đồng vẫn chưa đủ sâu rộng. Trước tình hình này, cần có những giải pháp đồng bộ và hiệu quả để thúc đẩy quá trình xây dựng XHHT số, bao gồm nâng cao hạ tầng công nghệ, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao và thay đổi nhận thức của người dân về tầm quan trọng của học tập suốt đời trong môi trường kỹ thuật số.

Bài viết phân tích thực trạng xây dựng XHHT số tại Việt Nam trong thời gian qua, từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm hỗ trợ phát triển XHHT số hiệu quả, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục và thúc đẩy sự phát triển bền vững của Việt Nam.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng xây dựng XHHT số tại Việt Nam trong thời gian qua

2.1.1. Kết quả đạt được

Thứ nhất, Đảng và Nhà nước đã chú trọng thúc đẩy xây dựng XHHT và XHHT số, với nhiều chính sách định hướng rõ ràng cho tương lai. Cụ thể là Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 1373/QĐ-TTg ngày 30/07/2021 phê duyệt Đề án “Xây dựng XHHT số giai đoạn 2021-2030” nhằm nâng cao chất lượng giáo dục, xóa mù chữ, và tạo cơ hội cho người dân tiếp cận giáo dục. Việc ứng dụng công nghệ số trong giáo dục đã được triển khai theo định

hướng này. Tiếp đó là Quyết định số 131/QĐ-TTg ngày 25/11/2022 về việc tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số trong giáo dục giai đoạn 2022-2025, định hướng đến 2030. Quyết định này không chỉ giúp đưa công nghệ mới vào giảng dạy mà còn thúc đẩy mạnh mẽ việc xây dựng XHHT số, hỗ trợ phát triển giáo dục và đào tạo toàn diện trong bối cảnh hiện đại.

Thứ hai, việc ứng dụng công nghệ thông tin và công nghệ số vào giảng dạy đã được triển khai mạnh mẽ ở nhiều cấp học, đặc biệt phổ biến trong giới trẻ như học sinh, sinh viên - những đối tượng tiếp cận công nghệ nhanh và hiệu quả. Nhiều trường học đã áp dụng nền tảng số vào giảng dạy với kết quả tích cực. Ví dụ như Trường Tiểu học Lê Văn Tám (Hà Nội) sử dụng thiết bị EyePro Smart Class để đo cảm xúc học sinh, giúp thay đổi phương pháp dạy và cho phép học sinh tự học dưới sự hỗ trợ của trí tuệ nhân tạo (AI). Điều này không chỉ giúp học sinh tiếp thu kiến thức mới mẻ mà còn tạo động lực học tập, nâng cao hiệu quả giảng dạy [1].

Thứ ba, hệ thống giáo dục và đào tạo đang được đổi mới để đáp ứng yêu cầu của XHHT số. Các chương trình giáo dục hiện nay chú trọng cập nhật nội dung mới và áp dụng phương pháp giảng dạy hiện đại, phát triển mạnh mẽ giáo dục trực tuyến. Trong bối cảnh dịch Covid-19, giáo dục trực tuyến trở thành lựa chọn tối ưu, giúp duy trì việc dạy và học qua các nền tảng như Zoom, Google Meet. Các chương trình này không chỉ giúp người học tiếp cận kiến thức dễ dàng hơn mà còn thúc đẩy quá trình xây dựng XHHT số.

Thứ tư, giáo dục 5.0 đang dần trở thành hiện thực với trí tuệ nhân tạo và công nghệ số đóng vai trò chủ đạo. Tính đến năm 2023, hơn 80% dân số Việt Nam đã có kết nối internet băng thông rộng, tạo điều kiện thuận lợi cho việc tiếp cận các thành tựu công nghệ [4]. Nền giáo dục 5.0 khuyến khích học sinh học tập chủ động, sáng tạo, hợp tác và áp dụng kiến thức vào thực tiễn, đồng thời sử dụng AI và các công cụ hiện đại như ChatGPT để nâng cao chất lượng học tập và giảng dạy [2].

2.1.2. Hạn chế

Một là, dù đã có các quy định về xây dựng XHHT số, quá trình triển khai vẫn chưa thực sự đồng bộ và hiệu quả. Sự chênh lệch về việc áp dụng công nghệ giáo dục giữa các vùng miền còn rất lớn, đặc biệt ở các khu vực biên giới và hải đảo, nơi mà hạ tầng công nghệ còn yếu kém. Người dân tại những khu vực này chưa quen với việc sử dụng thiết bị công

nghệ, gây cản trở cho việc thúc đẩy XHHT số một cách toàn diện và hiệu quả.

Hai là, nhiều người dân, đặc biệt là người lớn tuổi, gặp khó khăn trong việc tiếp thu các thành tựu công nghệ. Sự chênh lệch về nhận thức và tuổi tác đã khiến cho việc tiếp cận công nghệ trở nên hạn chế, làm tăng khoảng cách số trong xã hội. Theo số liệu của Bộ Công an, tính đến ngày 01/12/2023, Thành phố Hồ Chí Minh có 1.338.680 người trên 60 tuổi, chiếm 12,24% dân số [6]. Nhiều người trong số họ cảm thấy lo ngại khi phải học trực tuyến, dẫn đến nguy cơ bị bỏ lại phía sau trong bối cảnh XHHT số đang ngày càng phát triển.

Ba là, một số cán bộ quản lý vẫn thiếu nhận thức và kinh nghiệm trong việc triển khai XHHT số. Họ chưa có chiến lược rõ ràng và tầm nhìn dài hạn để phát triển mô hình này. Sự thiếu chủ động trong việc tìm kiếm giải pháp và nguồn lực đã làm chậm quá trình đổi mới giáo dục, cản trở sự phát triển của XHHT số, và làm mất đi cơ hội nâng cao chất lượng giáo dục trên diện rộng.

Bốn là, sự quan tâm, chú trọng đến việc phát triển nguồn nhân lực số và tri thức số vẫn chưa được đầy đủ. Đây là nguồn lực cốt lõi để xây dựng XHHT số và chính phủ số trong tương lai. Thiếu sự chú trọng và đầu tư vào nguồn nhân lực này sẽ ảnh hưởng nghiêm trọng đến tiến trình phát triển XHHT số nói chung và xã hội số nói riêng. XHHT số cần tạo ra những đội ngũ tri thức có khả năng tiếp thu nhanh chóng các thành tựu khoa học và công nghệ, đặt nền tảng vững chắc cho tương lai số hóa của Việt Nam.

2.1.3. Nguyên nhân của hạn chế

Thứ nhất, việc trang bị cơ sở hạ tầng phục vụ cho công tác giảng dạy áp dụng công nghệ số vẫn đang còn vướng phải khó khăn, chưa triển khai hiệu quả. Xuất phát từ điều kiện vật chất, còn khiến chúng ta gặp sự cản trở về đầu tư các trang thiết bị công nghệ số cho công tác giảng dạy và học tập.

Thứ hai, người dân còn thiếu kỹ năng về ứng dụng công nghệ số trong chương trình học của mình. Điều này, có thể gây khó khăn cho việc sớm tiếp thu những kiến thức giảng dạy, thông qua các dụng trên không gian mạng về chương trình giáo dục hiện nay.

Thứ ba, nhận thức của người dân về XHHT số, về ứng dụng công nghệ vào giáo dục vẫn còn chưa cao. Đây là nguyên nhân chủ yếu ảnh hưởng đến công tác triển khai hiệu quả về việc phát triển XHHT số hiện nay. Sự nhận thức đúng đắn là điều kiện quan trọng giúp cho XHHT số có cơ hội phát triển mạnh mẽ, lan rộng đến toàn dân.

Thứ tư, thiếu sự định hướng trong việc ứng dụng các công nghệ thông tin một cách phù hợp, điều này là nguyên nhân khiến cho việc tiếp cận XHHT số của người dân gặp phải những khó khăn nhất định. Việc định hướng phải xuất phát từ các cơ quan có thẩm quyền, cơ quan chuyên môn, đưa ra nhiều nội dung mới áp dụng cho việc học, góp phần nâng cao việc xây dựng XHHT số.

2.2. Một số giải pháp xây dựng xã hội học tập số ở Việt Nam hiện nay

Một là, phát triển hạ tầng công nghệ thông tin. Xây dựng một XHHT số đòi hỏi cơ sở hạ tầng công nghệ thông tin vững chắc và hiện đại. Tại Việt Nam, Chính phủ đã triển khai nhiều dự án quan trọng như chương trình “Internet đến trường học” và “Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới”, giúp mở rộng mạng lưới internet băng thông rộng tới các khu vực nông thôn và vùng sâu, vùng xa [5].

Hai là, chú trọng nâng cao và bồi dưỡng đội ngũ nhân lực số đây là nguồn lực cơ bản để xây dựng một XHHT số. Nguồn nhân lực đóng vai trò then chốt trong việc dẫn dắt và hỗ trợ quá trình học tập số của toàn xã hội. Hỗ trợ các nghiên cứu về ứng dụng công nghệ số vào giáo dục và học tập số, khuyến khích đội ngũ nhân lực số phát triển các giải pháp sáng tạo để giải quyết các thách thức trong giáo dục số. Đội ngũ nhân lực số có năng lực sẽ giúp nâng cao hiệu quả ứng dụng công nghệ số vào giáo dục, từ đó góp phần nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo. Ngoài ra, nguồn nhân lực số còn là yếu tố quyết định cho việc xây dựng một xã hội mà trong đó Nhà nước ta đang hướng đến là Chính phủ số và nền kinh tế số, mang lại giá trị lớn về mặt số hóa ở các ngành, các lĩnh vực trong xã hội.

Ba là, tăng cường các lớp đào tạo kỹ năng số cho người dân. Để xây dựng một XHHT số, người dân cần được trang bị các kỹ năng sử dụng công nghệ thông tin cơ bản và nâng cao. Nhiều chương trình đào tạo kỹ năng số đã được triển khai rộng rãi ở Việt Nam. Ví dụ, chương trình “Make in Vietnam” của Bộ Thông tin và Truyền thông đã tổ chức hàng loạt các khóa đào tạo kỹ năng số cho hàng chục nghìn người lao động trong các doanh nghiệp, giúp họ nâng cao khả năng sử dụng công nghệ trong công việc hàng ngày. Các khóa học này không chỉ tập trung vào kỹ năng cơ bản mà còn đào tạo chuyên sâu về các lĩnh vực như lập trình, phân tích dữ liệu và trí tuệ nhân tạo.

Bốn là, nâng cao nhận thức và tạo động lực học tập. Một yếu tố quan trọng trong việc xây dựng

XHHT số là nâng cao nhận thức và tạo động lực học tập cho người dân. Việt Nam đã thực hiện nhiều chiến dịch truyền thông nhằm phổ biến lợi ích của việc học tập suốt đời và học tập trực tuyến. Các phương tiện truyền thông đại chúng như truyền hình, đài phát thanh và báo chí thường xuyên đưa tin về các chương trình học tập số, khuyến khích người dân tham gia. Ngoài ra, việc tổ chức các sự kiện như “Ngày hội Công nghệ” và “Hội thảo Kỹ năng Số” cũng đã tạo ra môi trường tích cực, khuyến khích người dân tìm hiểu và tham gia vào quá trình học tập số.

3. Kết luận

Xây dựng XHHT số tại Việt Nam là mục tiêu chiến lược quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục và tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển bền vững của đất nước. Để thực hiện thành công nhiệm vụ trọng tâm này thì cần có sự phối hợp đồng bộ từ cả hệ thống chính trị, cơ sở giáo dục, doanh nghiệp và cộng đồng xã hội. Việc triển khai hiệu quả các giải pháp sẽ giúp Việt Nam xây dựng một XHHT số hiện đại, đáp ứng xu hướng công nghệ và đóng góp quan trọng vào sự phát triển chung. XHHT số không chỉ nâng cao tri thức mà còn xây dựng một xã hội công bằng, nơi mọi người đều có cơ hội học tập và phát triển. Đây là chiến lược dài hạn cho sự phát triển toàn diện và bền vững của Việt Nam với sự hợp tác từ tất cả các bên.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Hòa Thái (2023). *Đẩy mạnh chuyển đổi số vào ứng dụng công nghệ thông tin trong giáo dục - đào tạo ở thành phố Hà Nội*. Tạp chí Cộng sản. <https://bom.so/7EDrng>
- [2]. Minh Nhật (2024). *Giáo dục 5.0 - Thách thức và cơ hội cho sinh viên*. Tạp chí điện tử Giáo dục Việt Nam. <https://bom.so/8Zvfy1>
- [3]. Nguyễn Minh Tuấn (2020). *Phát huy vai trò của trung tâm học tập cộng đồng trong việc xây dựng XHHT và xây dựng nông thôn mới*. Tạp chí Giáo dục, 486(Kỳ 2 – 9/2020), 1-6.
- [4]. Trung tâm Truyền thông Giáo dục (2020). *Day học trực tuyến: Nỗ lực và quyết tâm từ những địa phương khó khăn*. <https://bom.so/Bxm0aL>
- [5]. Trung tâm Truyền thông Giáo dục (2020). *Day học trực tuyến: Công cụ, phương thức không thể thiếu!*. <https://bom.so/qM2TJ8eO>
- [6]. Vân Kim. (2024). *Người cao tuổi ở TP.HCM tăng rất nhanh. Báo Sức khỏe và Đời sống*. <https://bom.so/YBBK1U>